DANIJOJE

Karas – tai apgaulės kelias. Todėl jei ką sugebi, tai vistiek rodyk, jog nesugebi. Jeigu ketini šauktis kažkieno pagalbos, tai nuduok, jog nieko pagalbon kviesti neketini. Nors priešininkas ir yra arti, apsimesk, kad jis toli. O jeigu priešininkas toli, tai elkis taip, lyg jis būtų čia pat. Prisiviliok priešus, bandydamas papirkti. Sukelk sumaištį ir sutriuškink juos. Jeigu jiems nieko netrūksta, būk pasirengęs. Jeigu jie stiprūs, pasistenk jų saugotis. Jeigu įpykę, sukelk sąmyšį. Elkis pagarbiai, kad sukeltum jų puikybę.

Sun Zi, *Karo menas*

Po pirmo pasirengimo etapo Lietuvoje išryškėjo mūsų stipriosios ir silpnosios vietos. Tikėjomės, kad pasirengimo Danijoje metu bus sudarytos sąlygos trūkumams pašalinti ir pasirengimo Lietuvoje spragoms užglaistyti, nuoširdžiai tikėjomės, kad gausime atsakymus į šimtus kylančių klausimų. Vis dar trūko informacijos apie šalį, į kurią vyksime, apie jos praeitį, žmonių kultūrą, mąstymą, galimą pasipriešinimą ir jų kovos būdus.

Danijos kariuomenės Princo pulkas (dan. *Prinsens Livregiment*, angl. *Prince's Life Regiment*) daugeliui Lietuvos karių gerai žinoma vieta. Pulkas, į kurį aš ir dar keli iš pėstininkų būrio atvykome ne pirmą kartą, buvo dislokuotas Danijos mieste Viborge. Princo leibpulke rengti visi danų kariai, ar bent dauguma jų, vykstantys į tarptautines karines operacijas, taip pat sąjungininkų kariai, kartu su danais dalyvausiantys tarptautinėse operacijose. Jeigu neklystu, pirmieji Lietuvos kariai šiame pulke rengėsi misijai Bosnijoje ir Hercegovinoje, lietuviams kartu su danų batalionu DANBN (*Danish Battalion* – danų batalionas) 1995–1996 m. dalyvaujant IFOR ir SFOR misijoje. Dabar, 2003 m. pavasarį, istorija kartojosi, tik konflikto regionas buvo kitas. Princo leibpulkas įsikūręs senų raudonų plytų pastatų komplekse.

Yra ir keletas modernių vieno aukšto kareivinių. Kareivinės įrengtos paprastai, tačiau tvarkingai, visi kariui būtiniausi patogumai čia pat.

Rytais lietuvių pėstininkui įprastų rytinių skirstymų su orkestrais ir žygiavimais ratu rikiuotės aikštėje danai neorganizuodavo. Tačiau mūsų būrio vadas buvo ištikimas nacionalinėms tradicijoms ir be rikiuotės informacijos kariams pateikti nemokėjo ir/arba nenorėjo. Niekam nereikalingos parodomosios ceremonijos erzino, tačiau užklaustas, kam to reikia, būrio vadas atrėždavo, kad tai jo metodas drausmei būryje palaikyti. Bet kuri informacija, jei tai ne kovinis įsakymas būrio operacijai, kariams galėjo būti perduodama per jų skyrių vadus, tačiau dėl nepasitikėjimo skyriaus vadais, o gal ir dėl kitokių priežasčių visas valdymas buvo centralizuotas. Mano supratimu, būrio vadas mus perdėtai dažnai rikiuodavo dėl to, kad taip buvo mokytas. Būrio seržantų patarimus ir pasiūlymus jis išklausydavo, tačiau pasielgdavo savaip. Po tarnybos su Didžiosios Britanijos karališkaisiais jūrų pėstininkais buvau susidaręs nuomonę, kad blizgantys batai ir švari uniforma svarbu, tačiau ne svarbiau už kovai parengtus ginklus ir gerus karių kovos įgūdžius.

Mūsų būrio vairuotojai, čia jau praleidę savaitę laiko, vairavimo įgūdžių patikrinimo metu danų kolegoms instruktoriams per praktines pratybas parodė mokantys saugiai vairuoti ir eksploatuoti nešarvuotuosius visureigius *Mercedes Benz GD 240* bei šarvuotuosius transporterius M113A2. Laikinam naudojimui jie turėjo perėmę visą būrio treniruotėms kartu su danų kolegomis priskirtą transportą, kuriuo turėjome naudotis ir misijoje Irake.

Jau kitą dieną viena po kitos pasipylė paskaitos ir instruktažai apie Irako konflikto raidą, šiitus, sunitus, mulas, religiją ir panašius dalykus. Išgirsti apie mulas ir islamo religiją buvo įdomu ir naudinga, tačiau iš praktikos žinojau, kad bent jau iš pradžių svarbiausias priešininkas, su kurio teks susidurti ir susiimti, bus gamta ir buitis.

Karštis, smėlis, dulkės, prakaitas, dehidratacija ir išsekimas, dezinterija, nuodingi vorai, skorpionai, skruzdės – apie visas šias gamtos gėrybes bei kūrinius labai išsamiai ir vaizdingai pasakojo nepamenu kokio universiteto profesorius ir vos prieš kelias savaites iš tų

platumų grįžę karininkai, ten vykdę žvalgybą. Pirmiausia gavome žinių apie specifinę aplinką ir oro sąlygas. Rajono, į kurį vykstame, 80% teritorijos dengia dykumos. Gyvenvietės ir žaliosios zonos gyventojų sukurtos dirbtinai, iškasus drėkinimo kanalus. Į drėkinimo kanalus, paprastai esančius aukščiau natūralaus vandens telkinio (upės) lygio, vanduo patenka padedamas vandens siurblių, varomų kuro generatorių, ir kuro sąnaudos čia atitinkamai didelės. Nustojus siurbti vandenį, kanalai per keletą dienų išdžiūsta, žemė sutrūkinėja, visa augmenija, pasėliai ir vaismedžiai žūva, šeimos badauja, vienintelių pragyvenimo šaltiniu tampa plėšikavimas, o darbo įrankiu – ne kastuvas ar kauptukas, o Kalašnikovo automatas arba kulkosvaidis, kurių kiekviena šeima turi net po keletą.

Oro temperatūra šešis mėnesius – nuo 2003 metų birželio pradžios iki 2003 metų lapkričio – truksiančios mūsų misijos metu svyruos nuo 40 iki 60 °C karščio. Esant tokiai temperatūrai, nuo saulės nepridengtą odą, nesiimant priežiūros ir specialių priemonių, po kelių valandų ištiks nudegimas ir kūno neapsaugotas vietas nusės skausmingos vandeningos pūslės. Todėl būtini atitinkami galvos apdangalai, drabužiai, įskaitant apatinius ir kojines, taip pat apavas. Deja, tuo metu vilkėjome standartinėmis, Lietuvos miškingam ir palyginti vėsiam bei drėgnam klimatui pritaikytomis žaliomis maskuojamomis uniformomis ir avėjome pigius juodus, nenatūralios odos batus, kuriuos net Lietuvoje ne visi kariai pakęsdavo ir iš savo atlyginimo pirkdavo brangesnius bei kokybiškesnius. Puikiai supratome, kad su tuo, ką turime, ten bus „linksma". Negana to, oro temperatūrai esant 40 °C, visi metaliniai paviršiai ir asfaltuota kelio danga įkaista iki 80 °C ir daugiau. Bet koks prisilietimas plikomis rankomis prie tokių įkaitusių metalinių paviršių baigiasi odos nudegimais, ką jau kalbėti apie tai, kad automatinių šautuvų, specialiai jų neapvyniojus medžiaga arba neturint taktinių pirštinių, nebus įmanoma išlaikyti rankose. Vanduo, laikomas buteliuose, veikiamas tiesioginių saulės spindulių, neužverda, tačiau įkaista tiek, kad gerti jo, neišsiplikant gerklės, neįmanoma. Tas pat pasakytina apie įkaitusius automobilių paviršius, prie kurių be pirštinių neprisiliesi. Vienas iš būdų sumažinti paviršiaus

įkaitimą – perdažyti juos šviesia spalva. Mums buvo sakoma, jog taip ir bus padaryta, tačiau kol kas važinėsim tamsiai žaliais automobiliais. Tokia žinia nuotaikos irgi nepakėlė.

Nemažą susirūpinimą taip pat kėlė smėlis ir dulkės, kurių Irake tikrai netrūksta. Prie tokios jų gausos mes nebuvome pripratę. Dėl to galėjo užsikimšti automobilių oro filtrai ir perkaisti varikliai. Smėliui patekus tarp ginklo judančių dalių, šis galėjo užstrigti (dėl to vėliau Irake vienas lietuvių karys galbūt ir buvo sužeistas). Prie prakaituotos odos prilipęs smėlis ir dulkės sukelia nutrynimus, infekcijas ir išbėrimus. Buvo aišku, kad techniką ir ginklus ypač karšto ir dulkėto klimato sąlygomis teks ypatingai prižiūrėti bei eksploatuoti ir intensyviau negu įprasta rūpintis asmens higiena. Medicinos specialistai dėstė apie dehidrataciją, atsirandančią dėl didelio karščio, ir ją lydinčius veiksnius. Turėjome tikėtis sutirštėjusio kraujo kraujagyslėse ir atitinkamai deguonies stygiaus, greitesnio nuovargio, gausaus prakaitavimo, taigi skysčių ir naudingų bei reikalingų organizmui mineralų praradimo. Dėl jų stokos galėjo kamuoti pasikartojantis raumenų mėšlungis, kristi svoris, svaigti ir skaudėti galva, pakilti kraujospūdis, varginti nervinė įtampa, dėl prastos savijautos, sumišusios su adaptacija svetimoje ir priešiškoje aplinkoje, pratrūkti emocijos. Visos šios medikų išdėstytos perspektyvos nedžiugino. Vienintelis būdas sau pagelbėti – gerti vandenį ypač dideliais kiekiais, po 15–20 ir daugiau litrų per dieną.

Dar vienas specialistas, nusimanantis apie Irake gyvenančius vorus, skorpionus, gyvates ir kitus švelnius bei mielus padarus, papasakojo apie jų pavojingumą žmogui ir gyvenseną, kaip jų išvengti ir ką daryti jiems įgėlus. Anot Irako zoologijos žinovo, turėjome nuolat būti budrūs, ypač tamsiu paros metu, kai, orui atvėsus, visi gyviai ima lįsti iš savo slėptuvių ir ieškoti ar medžiotis maisto. Jis patarė negulėti ant žemės, visada prieš gulantis patikrinti patalus ar miegmaišius, o rytais prieš aunantis – batus, sandariai užseginėti krepšius, kuprines, kišenes, kad į jas įlindę slėptis ar maisto ieškoti gyviai neįgeltų, nes visi jie be išimties mažiau ar daugiau nuodingi, o daugumos įkandimai, pavėlavus suteikti pagalbą, mirtini. Tokia buvo dar viena informacija, žadėjusi, kad misija Irake bus nenuobodi.

Tose paskaitose dalyvaudavo ir kolegos danai, tačiau ne visi. Dauguma kultūrines, medicinines ir zoologijos pamokas jau buvo išklausę ir paskutinę savaitę leisdavo su savo šeimomis arba draugais.

Natūralu, kad rengiantis bendroms karinėms operacijoms pasirašoma daugybė tarptautinių aktų ir susitarimų, tiesiogiai veikiančių eilinį karį, o šio veiksmai operacijos rajone atsiliepia politinei situacijai. Ilgainiui atsirado naujas karinis terminas „strateginis eilinis". Eiliniams pažadėta misijos eigoje pasirašyti su jais sutartis kaip su profesionalais dėl atitinkamo atlyginimo ir tolesnės perspektyvos. Kariai, dalyvavę tarptautinėse operacijose, laikomi patyrusiais, patikimais, užgrūdintais aplinkybių ir išbandytais prastesnių sąlygų bei išsiskyrimų su mylimaisiais. Trumpai tariant, kai kuriais atvejais visa galva aukštesniais už misijose nedalyvavusius. Neabejoju, kad eiliniai troško būti visaverčiais komandos bei būrio nariais ir savo profesionaliais veiksmais bei pastangomis vėliau misijos eigoje įrodė esą tikri profesionalai. Ši misija daugumai buvo didžiausias nuotykis gyvenime. Nežinomybė kelia baimę, tačiau tą baimę nugali smalsumas, skatinantis esamomis sąlygomis priimti ne visuomet logiškus sprendimus. Asmeniškai aš manau, jog didžiuma karių net nenutuokė, ką teks patirti operacijų rajone, ir įsivaizdavo galėsią įveikti visus galimus iššūkius. Deja, mano patirtis ir iš misijos grįžusių karių liudijimai rodo, kad taip nėra. Į misijas visi vyksta savo noru, tačiau laisvą apsisprendimą leistis į karo veiksmų zoną, suvokiant, jog teks susidurti su nenuspėjamais sunkumais, ilgam laikui palikti mylimus ir artimus žmones, lemia labai individualūs ir asmeniški dalykai.

Nežinomybė skatino karius spėlioti, kėlė nereikalingas diskusijas, trukdė sutelkti dėmesį į savo tiesiogines funkcijas. Kai kuriems jaunesniems kariams kartais prireikdavo padrąsinimo iš vyresniųjų, reguliariai atlikdavusių psichologų darbą, išklausydavusių ir tardavusių vieną kitą dvasią pakeliantį žodį. Daugiausia diskusijų kildavo dėl ginklų panaudojimo tvarkos operacijos rajone vienokioje ar kitokioje situacijoje. Danų kariams, kaip ir mums, misija Irake taip pat buvo neištirta žemė, todėl jie rengėsi irgi apgraibomis, neturėjome nė vieno žmogaus, galėjusio pasidalyti tokių misijų patirtimi.

Žvalgybos grupė britų bazėje po nakvynės ant apleisto pastato stogo

Kuveitas.
Tolumoje tarpinė bazė Eagle 3

įvažiavimą į bazę Eagle

Kuveitas. Tarpinė bazė Eagle 3

Besitraukiančios Irako kariuomenės pakelėje paliktas artilerijos pabūklas

Kuveitas, bazė Eagle 3.
Šiuose konteineriuose buvo įrengti dušai

Žygis į Iraką. Besitraukiančios Irako kariuomenės palikta priešlėktuvinės gynybos pozicija pakelėje

Žygis į Iraką. Deganti naftos pumpavimo stotis dykumoje

Žygis į Iraką.
Irakiečių gyvenamieji namai